

Κ. (Συνέλευση Εργαζομένων και Ανέργων από την πλ. Συντάγματος):

Καλησπέρα, σας καλωσορίζω στη 2η ημέρα του διήμερου εκδηλώσεων με τους *Angry Workers of the World* (AWW), την Κ. και τον Μ., με τίτλο *Φύλο, φυλή, τάξη: Η υπέρβαση των διαχωρισμών και τα όρια της διαθεματικότητας* που διοργανώνει η Συνέλευσή μας. Η χθεσινή εκδήλωση έγινε στο Αυτοδιαχειριζόμενο Κυλικείο της Νομικής (ΑΚΝ) και αφορούσε την επισφαλή και περιπλανώμενη εργασία στην Ελλάδα και την Αγγλία.

Το θέμα της σημερινής εκδήλωσης αφορά το **φύλο**, τη **φυλή** και την **τάξη** και τα **όρια της θεωρίας της διαθεματικότητας** για την κατανόηση και το ξεπέραςμα των αντίστοιχων διαχωρισμών που μας επιβάλλουν οι καπιταλιστικές σχέσεις σε κάθε πτυχή της ζωής μας και ειδικότερα όταν τους συναντάμε στους αγώνες.

Ξέρουμε ότι γύρω από τη φύση αυτών των στενάχωρων κοινωνικών κατηγοριών μέσα στις οποίες βρισκόμαστε παγιδευμένοι καθώς και των αντίστοιχων ταυτοτήτων και των πολιτικών τους έχει χυθεί πολύ μελάνι και έχουν γίνει και γίνονται σφοδρές αντιπαραθέσεις. Δεν έχουμε συνεπώς την ψευδαίσθηση ότι μπορούμε να εξαντλήσουμε αυτά τα ζητήματα θεωρητικά με τη συγκεκριμένη εκδήλωση ούτε βέβαια πιστεύουμε ότι ακόμα και μια εξαντλητική θεωρητική τους εξέταση θα μας οδηγούσε αυτόματα και στην υπέρβαση των διαιρέσεων.

Να ξεκαθαρίσουμε επίσης και κάτι άλλο που ίσως δεν είναι προφανές, ότι πέρα φυσικά από αυτές των καλεσμένων μας, σε μεγάλο βαθμό, και οι δικές μας θεωρητικές αναφορές προέρχονται από την αγγλοσαξωνική πραγματικότητα. Κι αυτό δεν είναι τυχαίο. Τα ζητήματα ταυτότητας φύλου, φυλής, τάξης (με τη διευρυμένη έννοια του όρου που χρησιμοποιούμε εδώ) είναι ζητήματα που ανακύπτουν την

εποχή του αναπτυσσόμενου καπιταλισμού. Γι' αυτό εμφανίζονται συνδυασμένα τη δεκαετία του '60 στην πιο αναπτυσσόμενη καπιταλιστικά χώρα εκείνης της εποχής, τις ΗΠΑ και κατά δεύτερο λόγο στην Αγγλία και τη Γαλλία. Συνδέονται δε από την αρχή με αιτήματα και κινήματα που αφορούν συνολικά τη σφαίρα της κοινωνικής αναπαραγωγής, δηλαδή την αναπαραγωγή του συνολικού-κοινωνικού κεφαλαίου και αποτελούν έκφραση ατομικής και κοινωνικής αυτονομίας. Στην Ελλάδα που ακόμα εκείνη την εποχή είναι μια μονο-εθνοτική, κατά βάση αγροτική-μικροαστική χώρα δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι τα ζητήματα αυτά ανακύπτουν αργότερα (το ζήτημα του φύλου στην μεταπολίτευση στα τέλη της δεκαετίας του '70 και το ζήτημα της φυλής στα τέλη της δεκαετίας του '90).

Στο σημείο αυτό θέλουμε να πούμε κάποια βασικά πράγματα σχετικά με τις θέσεις μας, κάπως περιληπτικά:

1. Η οπτική μας γωνία είναι αυτή της **ολότητας των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων**, δηλαδή της αναπαραγωγής της σχέσης κεφάλαιο σε όλες τις σφαίρες της ζωής, τόσο στην παραγωγή, όσο και στην κατανάλωση και την επικοινωνία. Στον καπιταλιστικό χωρόχρονο αναπαράγουμε αυτή τη σχέση μέσα σε δεδομένες αντικειμενικές συνθήκες, τις οποίες δεν ελέγχουμε, ενώ ταυτόχρονα αναπαράγουμε τον εαυτό μας υποκειμενικά μέσα από τους διαφορετικούς ρόλους που επιτελούμε. Κάνουμε τη διευκρίνιση ότι η ολότητα στην οποία αναφερόμαστε δεν είναι κάτι παγιωμένο και δεδομένο αλλά ανασυντίθεται συνεχώς.

2. Οι αναλυτικές κατηγορίες φύλο-φυλή-τάξη είναι για μας **δρώσες** κοινωνικές διαιρέσεις μέσα στις οποίες βρισκόμαστε εγκλωβισμένοι. Πρόκειται για αλλοτριωμένες και αλλοτριωτικές κοινωνικές σχέσεις που δεν ταυτίζονται η μία με την άλλη και έχουν εξελιχθεί μέσα από διαφορετικές αν και συγκλίνουσες ιστορικές διαδρομές.

3. Η τάξη έχει για μας μια βαρύνουσα θέση μέσα στο κύκλωμα αναπαραγωγής της καπιταλιστικής σχέσης. Πρώτον, γιατί ως ανταγωνιστική κοινωνική σχέση που είναι συμπτωνώνει στον πυρήνα της μια συγκρουσιακή διαδικασία εκμετάλλευσης (άντλησης υπεραξίας) και αλλοτρίωσης (απώλειας αυτόνομης έκφρασης και ελέγχου πάνω στα ίδια μας τα δημιουργήματα) και δεύτερον γιατί μόνο αυτή είναι δυναμικά σε θέση να καταργήσει το συνολικό αυτό κύκλωμα αυτοκαταργούμενη και η ίδια. Με την επέκταση δε της καπιταλιστικής σχέσης μέσα στον χώρο και τον χρόνο αποκτά την ιδιότητα της **παγκοσμιοτητας/καθολικότητας**.

4. Είναι **μέσα στην τάξη** που θα συναντήσουμε τις ιεραρχικές έμφυλες και φυλετικοποιημένες κοινωνικές σχέσεις, σχέσεις που είναι απόλυτα πραγματικές και υλικές γιατί αντιστοιχούν στις υλικές συνθήκες ύπαρξης της τάξης. Μέσα από τα λεγόμενα νέα κοινωνικά κινήματα κυρίως των δεκαετιών '60 και '70 (φεμινισμός, μαύρος εθνικισμός, αντι-αποικιοκρατικοί αγώνες, ομοφυλόφιλοι, λεσβίες) που έβγαλαν από την αφάνεια τις έμφυλες και φυλετικοποιημένες κοινωνικές διαιρέσεις –και πολύ καλά έκαναν– παγιώθηκαν σταδιακά, με την παρακμή και αφομοίωση του γενικότερου ανταγωνιστικού κινήματος, διάφορες μορφές πολιτικής της ταυτότητας.

5. Τα κινήματα αυτά ήταν αρχικά η **έμπρακτη έκφραση της κριτικής** του παλιού εργατικού κινήματος και της κυρίαρχης σοσιαλδημοκρατικής του εκδοχής

που μέσα από μια εργατίστικη, λευκή, αρρενωπή πολιτική της ταυτότητας αποσιωπούσε τις πραγματικές έμφυλες και φυλετικές καταπίεσεις και εξόριζε στην αορατότητα τα αντίστοιχα υποκείμενα με σάρκα και οστά, τις γυναίκες και τους έγχρωμους, δηλαδή ένα τεράστιο κομμάτι του προλεταριάτου. Η κριτική μας στα κινήματα αυτά δεν αφορά κυρίως το αφετηριακό τους σημείο, δηλαδή την ανάδειξη της εμπειρίας και της υποκειμενικότητας της έμφυλης και φυλετικοποιημένης καταπίεσης καθώς και των αντίστοιχων ιεραρχιών μέσα στην τάξη. Πρώτα απ' όλα αφορά τον κυρίαρχο πολιτικό τους χαρακτήρα: τα νέα κοινωνικά κινήματα στο μεγαλύτερό τους μέρος μιλούσαν την πολιτική γλώσσα του λεγόμενου «αυθόρμητου» μαοϊσμού, προσαρμοσμένου στις ιδιαίτερες ανάγκες του δυτικού φεμινιστικού κινήματος και του μαύρου εθνικισμού. Αναπαρήγαγαν τον τριτοκοσμισμό, την διαταξική του ιδεολογία και τις αντιδραστικές του απόψεις περί «εργατικής αριστοκρατίας» και «προνομιούχων» (απόψεις που έχουν διατηρηθεί στη λεγόμενη «θεωρία των προνομίων») και συνακόλουθα τις απόψεις του περί της προτεραιότητας του «λαού», των «καταπιεσμένων», και της ανάγκης ξεχωριστής οργάνωσής τους από τον «καταπιεστή» (που ήταν οι άντρες και οι λευκοί). Η κριτική μας σε δεύτερη φάση αφορά το ότι η δυναμική της εμπειρίας και της υποκειμενικότητας παγιώθηκε σε διακριτές ανταγωνιστικές ταυτότητες γύρω από τις οποίες οχυρώνονται τα κατακερματισμένα κομμάτια του κινήματος - είτε για να απομονωθούν το ένα από το άλλο είτε για να επανενωθούν σε μια πολιτική «λαϊκού μετώπου».

Η **διαθεματικότητα** είναι κατά κάποιον τρόπο απάντηση σε αυτόν τον κατακερματισμό και για να το πετύχει αυτό υιοθετεί τη λογική του «λαϊκού μετώπου». Οι απαρχές της βρίσκονται στους αγώνες πολιτικών δικαιωμάτων των μαύρων ακτιβιστριών και των υπέρμαχων της κατάργησης της δουλείας του 19ου αιώνα (η Sojourner Truth και η Anna Cooper, ήταν από τις πρώτες μαύρες αγωνίστριες που έστρεψαν την προσοχή τους στη διπλή καταπίεση φύλου και φυλής όπως βιώνονταν από τις μαύρες γυναίκες) αλλά και στον αρκετά κατοπινότερο, της δεκαετίας του '30, όρο «τριπλή εκμετάλλευση» που εισήγαγε η Louise Patterson, μέλος του αμερικάνικου σταλινικού ΚΚ, η οποία θα πρόσθετε στη «διπλή καταπίεση» και την κατηγορία της τάξης. Η Claudia Jones, επίσης μέλος του ΚΚ, είδε τον αγώνα ενάντια στην «τριπλή καταπίεση» ως σημαντικό κομμάτι του σοσιαλιστικού φεμινισμού και κατ' επέκταση του κινήματος των

μαύρων, ως αγώνα που θα οδηγούσε ακόλουθα στην αντι-ιμπεριαλιστική συσπείρωση δυνάμεων. Επρόκειτο στην ουσία για τη λαϊκομετωπική πολιτική του σταλινικού κόμματος που διαχώρισε την τάξη από τη φυλή και το φύλο κάτω από την εξουσία του κόμματος, αγκαλιάζοντας προσωρινά τις ηγεσίες του «επίσημου» γυναικείου κινήματος και της «επίσημης» μαύρης κοινότητας, πριν ματαιώσει τις προσδοκίες τους και τις αποξενώσει αφού δεν μπόρεσε τελικά να ανταποκριθεί στα αιτήματά τους.

Η θεωρία της «τριπλής καταπίεσης» θα ριζώσει όμως μέσα στα νέα κοινωνικά κινήματα του '60 και '70 που προαναφέραμε και θα επανεμφανιστεί με ονόματα όπως «double jeopardy» (διπλός κίνδυνος) ή «triple jeopardy». Θα βρει δε την οργανωτική μορφή της στις ομάδες μαύρων φεμινιστριών -πολλές από αυτές συμμετείχαν σε παλαιότερες οργανώσεις του μαύρου κινήματος- που αντιτάχθηκαν στον στενό ορίζοντα τόσο του φεμινιστικού κινήματος όσο και του μαύρου κινήματος. Εκκινώντας από τη δική τους ιδιαίτερη εμπειρία και θεμελιώνοντας μια πολιτική της «διαφοράς», εξέφρασαν τους ανταγωνισμούς μέσα στην τάξη κριτικάροντας την αξίωση τόσο των λευκών φεμινιστριών όσο και των μαύρων εθνικιστών να μιλούν εκ μέρους τους στη βάση μιας δήθεν καθολικής, ενιαίας και συνεκτικής ταυτότητας. Στο μεταίχμιο κινήματων που εξακολουθούσαν να συνδυάζουν μια λαϊκομετωπική ευρύτερη σοσιαλιστική οπτική με τον σεπαρατισμό των παγιωμένων συγκεκριμένων ταυτοτήτων, οι μαύρες λεσβίες της ομάδας Combahee River Collective θα εισαγάγουν το 1977 την έννοια «πολιτική της ταυτότητας» για να περιγράψουν μια ριζοσπαστική πολιτική που δεν θα υπάγει τον αγώνα τους στην υπηρεσία άλλων αλλά και δεν θα διαχωρίζει τη φυλή από το φύλο και την ταξική καταπίεση όπως αυτά βιώνονται ταυτόχρονα από τα ίδια υποκείμενα,¹ την ίδια στιγμή, όμως, που τον υπήγαγαν σε ένα γενικότερο τριτοκοσμικό πολιτικό πλαίσιο.

Με αυτήν την παράδοση από πίσω, αλλά σε ένα φιλελεύθερο ακαδημαϊκό-νομικό πλαίσιο πια, στα τέλη της δεκαετίας του '80, η μαύρη καθηγήτρια νομικών σπουδών Kimberlé Crenshaw, θα εισάγει τον όρο Διαθεματικότητα (Intersectionality) για την αντιμετώπιση ενός συγκεκριμένου προβλήματος, τη δυνατότητα εισαγωγής του μαύρου φεμινισμού στον νόμο εναντίον των διακρίσεων στις ΗΠΑ. Με παραδειγματική αναφορά την υπόθεση 5 αφρο-αμερικανών εργατριών στην αυτοκινητοβιομηχανία General Motors την οποία, μετά την απόλυσή τους στα μέσα της δεκαετίας του '70, μήνυσαν ανεπιτυχώς για λόγους διακριτικής μεταχείρισής τους στη βάση του φύλου και της φυλής,² η Crenshaw έδειξε τη νομική ανεπάρκεια των συγκεκριμένων διατάξεων για τις δύο ειδών διακρίσεις στον βαθμό που δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ταυτόχρονα υπέρ ενός ατόμου.³ Με τη χρήση της μεταφοράς ενός σταυροδρομίου (intersection)

¹ <https://combaheerivercollective.weebly.com/the-combahee-river-collective-statement.html>

² <https://isreview.org/issue/91/black-feminism-and-intersectionality>

³ <https://www.newstatesman.com/lifestyle/2014/04/kimberl-crenshaw-intersectionality-i-wanted-come-everyday-metaphor-anyone-could>

όπου τέμνονται δύο λεωφόροι (φύλο και φυλή) και των ατυχημάτων που συμβαίνουν στη διασταύρωση, επινόησε τον όρο «διαθεματικότητα» ή σε πιο ελεύθερη μετάφραση «διασταυρωνόμενες καταπιέσεις».

Η διαθεματικότητα φιλοδοξεί θεωρητικά να δείξει πώς η εξουσία διασχίζει τις ταυτότητες σε διάφορους άξονες (φυλή, φύλο, τάξη, σεξουαλικότητα, ηλικία) και προσπαθεί να εντοπίσει πώς εκφράζεται καθώς διατρέχει διαφορετικές καταπιεσμένες ομάδες με διαφορετικούς τρόπους. Μέσα από την κριτική των συστημάτων της πατριαρχίας, του καπιταλισμού, της λευκής υπεροχής και της μεταξύ τους διασύνδεσης ή διασταύρωσης αρνείται την ομοιογένεια των κατηγοριών φύλου, τάξης, φυλής όπως και την ιεράρχησή τους σε πρωτεύουσες και δευτερεύουσες.

Κι εδώ ξεκινούν για εμάς τα πρώτα ερωτήματα και οι αμφιβολίες ως προς την επάρκεια αυτής της θεωρίας: αν επιστρέψουμε στη νομική υπόθεση και στην εικόνα που μεταφορικά χρησιμοποίησε η Crenshaw, για ποιο λόγο θεωρείται δεδομένη η ταξική θέση αυτών των μαύρων εργατριών, πέρα από τη «διπλή διάκριση» που δεν τους αναγνώρισε το δικαστήριο; Γιατί αυτή η ίδια θεωρία δεν αναρωτιέται για το ποια είναι η αιτία που υπάρχουν αυτές οι λεωφόροι που τέμνονται, για το πότε φτιάχτηκαν, από ποιον, πώς συνδέονται μεταξύ τους κι αν, σε τελική ανάλυση, υπάρχει κάποιος λόγος να ξεπεραστούν; Έχει ικανοποιητικές απαντήσεις για αυτά η διαθεματικότητα ή θα πρέπει να αναζητήσουμε μια πιο συνολική ερμηνεία των αναλυτικών κατηγοριών φύλο, φυλή, τάξη μέσα σε μια ιστορική και κριτική ανάλυση της αναπαραγωγής των καπιταλιστικών σχέσεων στην ολότητά τους;

Ζητήσαμε από τους συντρόφους AWW να παρουσιάσουν τις απόψεις τους πάνω σε αυτά τα ζητήματα επειδή γνωρίζουμε τη δουλειά τους σχετικά με αυτή τη θεωρία⁴ και σε γενικές γραμμές συμφωνούμε σε μεγάλο βαθμό σε πολλά σημεία, τα οποία και θα αναφέρω περιληπτικά:

1. Η διαθεματικότητα παρουσιάζει την τάξη, το φύλο και τη φυλή ως ξεχωριστές κατασκευές, ως κοινωνιολογικές κατηγορίες που εν μέρει μόνο τέμνονται.

2. Η διαθεματικότητα παρουσιάζει την τάξη ως μια ακόμα κοινωνική κατασκευή και δεν αναγνωρίζει τον καθολικό χαρακτήρα της και το γεγονός ότι είναι η μόνη κοινωνική σχέση που έχει την τάση και τη δυνατότητα να αυτοκαταργηθεί συμπαρασύροντας μαζί της το σύνολο των καπιταλιστικών σχέσεων. Την παρουσιάζει ως μια οικονομική περισσότερο κατηγορία παρά ως μια συλλογική, συγκρουσιακή και αντιφατική διαδικασία.

3. Η διαθεματικότητα, αν και δεν ταυτίζεται απαραίτητα με την πολιτική της ταυτότητας, εν τούτοις επικεντρώνεται στην ατομική εμπειρία της καταπίεσης, παρά στις αιτίες της και στο πώς αναπαράγεται.

4. Λόγω της καπιταλιστικής κρίσης, το κράτος δεν μπορεί να αμβλύνει τις έμφυλες και φυλετικοποιημένες κοινωνικές διαιρέσεις και γι' αυτό, ως

⁴ Συγκεκριμένα, τις απόψεις τους τις εκθέτουν στο κείμενό τους με τίτλο «Τα όρια της διαθεματικότητας», όπου κάνουν κριτική παρουσίαση ενός βιβλίου που ασχολείται με την ιστορία δύο απεργιών στην Αγγλία που έγιναν το 1976 και το 2005 αντίστοιχα και όπου συμμετείχαν κυρίως ασιάτισες γυναίκες.

αντιπερισπασμό, κάνει λόγο για «αλλαγή συμπεριφορών και νορμών», σε σύμπνοια με τη φιλελεύθερη αριστερά.

5. Επίσης, μεγάλα τμήματα της αριστεράς εστιάζουν περισσότερο στις «νόρμες του φύλου», στη «λευκή υπεροχή» και όχι στους υλικούς λόγους που αναπαράγουν τις έμφυλες και φυλετικοποιημένες ιεραρχίες εντός της τάξης.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούμε στο πώς δημιουργούνται οι έμφυλες και φυλετικοποιημένες κατηγορίες καθώς και μια σύντομη αναφορά στην τάξη.

Σε σχέση με το **φύλο**, θέλουμε να τονίσουμε τον ρόλο του καπιταλιστικού κράτους στην παγίωση των έμφυλων κοινωνικών σχέσεων. Το κεφάλαιο δεν ήταν πάντα ξεκάθαρα υπέρ ενός κάθετου έμφυλου καταμερισμού εργασίας. Στην πρώιμη βιομηχανική εποχή, το κεφάλαιο όχι μόνο δεν περιόρισε τις γυναίκες στο σπίτι αλλά αντίθετα ήταν οι γυναίκες και τα παιδιά που αποτέλεσαν το μεγαλύτερο μέρος του προλεταριάτου χάρη στη σωματική τους διάπλαση, τη φθηνία, τη διαθεσιμότητά τους καθώς και την ανυπαρξία οργάνωσης και διαπραγματευτικής ισχύος από πλευράς τους. Ωστόσο, η μάζα των εξαθλιωμένων και ακραία εκμεταλλεόμενων γυναικών συνιστούσε μακροπρόθεσμα απειλή για την αναπαραγωγή του κεφαλαίου αφού αφενός η κατάσταση της δεν εγγυόταν την παραγωγή υγιών μελλοντικών εργατών και αφετέρου προκαλούσε την αστική ηθική με τη σεξουαλική της ελευθεριότητα.

Η διαδικασία εξημέρωσης των προλετάριων γυναικών στη Δύση τον 19ο αιώνα με τη μετατροπή τους σε νοικοκυρές και την ταυτόχρονη αποθάρρυνση της ένταξής τους στη μισθωτή εργασία ήταν έργο του μόνου φορέα που μπορούσε να δει καθαρά τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα του κεφαλαίου, του καπιταλιστικού κράτους. Μια σειρά νόμων (για την ποινικοποίηση της βρεφοκτονίας, της προγαμιαίας και εξωγαμιαίας σεξουαλικής επαφής και της άμβλωσης, την κατάργηση της απαγόρευσης γάμου όσων δεν είχαν περιουσία) σε συνδυασμό με αστυνομικά μέτρα και εκκλησιαστική ηθικοπλαστική προπαγάνδα, επέβαλαν τον έμφυλο καταμερισμό της εργασίας μέσα και έξω από το σπίτι, κατανέμοντας τους αντίστοιχους ρόλους για τη γυναικεία άμισθη αναπαραγωγική και αντρική έμμισθη παραγωγική εργασία.

Το καπιταλιστικό κράτος δεν ήταν μόνο του σε αυτή τη διαδικασία: Αρωγός στην εκστρατεία του αυτή στάθηκε ένα μέρος του οργανωμένου εργατικού κινήματος της εποχής (στη Γερμανία οι Λασσαλιστές και αργότερα και η ρεφορμιστική και η ριζοσπαστική τάση του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος) στηρίζοντας τον θεσμό της οικογένειας και προωθώντας την απαγόρευση της γυναικείας μισθωτής εργασίας στα εργοστάσια. Σε Ευρώπη και Αμερική πολλά συνδικάτα αντιστάθηκαν ενεργά στη μαζική είσοδο των γυναικών στους χώρους εργασίας σε θέσεις φτηνών ανταγωνιστών προς τους άντρες εργάτες απαιτώντας και πετυχαίνοντας την ψήφιση «προστατευτικών νόμων» για τις γυναίκες (και τα παιδιά) που περιόριζαν δραστικά τις ώρες εργασίας τους και δεν πρόβλεπαν ανανέωση των συμβάσεών τους ή συνδικαλιστική προστασία. Ο οικογενειακός μισθός είναι το υλικό αποτέλεσμα της παγίωσης του έμφυλου ιεραρχικού καταμερισμού της εργασίας που αναθέτει στον άντρα-βιοπαλαιστή το «προνόμιο» της μισθωτής εκμετάλλευσης και στη γυναίκα-εξαρτημένο μέλος την αορατότητα της άμισθης

αναπαραγωγικής εργασίας, εξασφαλίζοντας έτσι τη διαιώνιση της νομιμοποίησης και της αναπαραγωγής της καπιταλιστικής σχέσης.

Η ίδια η αντιφατική κίνηση του κεφαλαίου αλλά και οι αγώνες των γυναικών προκάλεσαν ρωγμές σ' αυτό το δίπολο και στο θεσμό της πυρηνικής οικογένειας. Βέβαια, με την εμπορευματοποίηση εργασιών που πριν γίνονταν άμισθα στο σπίτι από τις γυναίκες, ο έμφυλος καταμερισμός εργασίας επανεμφανίζεται στην αγορά εργασίας με τις γυναίκες να κάνουν σε μεγάλο βαθμό τις ίδιες εργασίες με τις οικιακές εργασίες, που είναι χαμηλού κύρους και κακοπληρωμένες.

Επίσης, είναι εξίσου σημαντικό να τονίσουμε ότι οι έμφυλοι ρόλοι αναπαράγονται γενικά στις κοινωνικές σχέσεις, πέρα από την ιεραρχική διαίρεση της εργασίας, τόσο υποκειμενικά (με μεγαλύτερη ή μικρότερη ζέση) όσο και αντικειμενικά, συχνά μάλιστα με βία, όπως συμβαίνει με τον βιασμό, για παράδειγμα, και γενικότερα με την έμφυλη βία. Στο σημείο αυτό θα δώσω το λόγο στον σύντροφο **Γρ.** για να συνεχίσει σχετικά με τη **φυλή**.

Γρ. (Συνέλευση Εργαζομένων και Ανέργων από την πλ. Συντάγματος):

Θα αναφερθώ στον ρόλο των **φυλετικών διαχωρισμών** και πώς παρήχθησαν ιστορικά. Όμοια με την περίπτωση του φύλου, για την εξέταση του ζητήματος της φυλετικής καταπίεσης, οφείλουμε να κρατάμε αποστάσεις από την ανάγνωση της φυλής ως βιολογική κατηγορία. Αντίθετα, την αντιμετωπίζουμε ως μια κοινωνικά επιβεβλημένη συνθήκη, μια συνθήκη που κατασκευάστηκε ή (όπως λέει ένας ιστορικός της εργατικής τάξης, ο Tedd Allen) «επινοήθηκε» ιστορικά στα πλαίσια μιας συγκεκριμένης υλικής πραγματικότητας. Δεν αρκούμαστε να της αποδώσουμε την πολυχρησιμοποιημένη πια ταμπέλα της «κοινωνικής κατασκευής» μιας και δεν αντιμετωπίζουμε τη φυλή ως απλό τέκνο ενός αφηρημένου «πλέγματος εξουσίας» ή ως ένα στενά ψυχο-πολιτισμικό φαινόμενο.

Η κοινωνική σχέση φυλή εμφανίζεται ταυτόχρονα με την ανάπτυξη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής (σε αντίθεση με τη σχέση φύλο που προϋπάρχει). Το κεφάλαιο αναδύθηκε μέσα από τη δημιουργία μιας μάζας ελεύθερων εργατών, αλλά ταυτόχρονα και μέσα από τον υποβιβασμό και την ιδιοποίηση ανθρώπων από τις αποικιοποιημένες περιοχές του πλανήτη, πολλοί εκ των οποίων μετατράπηκαν διά της βίας σε σκλάβους. Αυτές οι διαδικασίες είναι δύο όψεις της ίδιας βίαιης ιστορικής εξελικτικής κίνησης του κεφαλαίου, της λεγόμενης πρωταρχικής συσσώρευσης. Κομμάτι αυτής της εξέλιξης και εγγενής τάση του κεφαλαίου μέχρι σήμερα είναι η δημιουργία συνθηκών που παράγουν διαχωρισμένες κοινωνικές ομάδες εντός της εργατικής τάξης οι οποίες αποκτούν το ρόλο του Ξένου, του Άλλου. Η ανισομερής ανάπτυξη της παραγωγής μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών

σχηματισμών συνεπάγεται και μια διαφορετική τύχη για τις πληθυσμιακές ομάδες ανάλογα με τον τόπο που ζουν ή από τον οποίο κατάγονται. Άνθρωποι εξοβελίζονται από τον ένα τόπο και εντάσσονται σε νέους, ζώντας υπό διαφορετικό νομικό καθεστώς από τους ντόπιους, απασχολούμενοι σε υποβαθμισμένες θέσεις εργασίας ή τελείως αποκλεισμένοι από την παραγωγή — στο παρελθόν, μάλιστα, κάποιοι εργάζονταν και υπό καθεστώς δουλείας. Ξαφνικά μετατρέπονται σε ένα διακριτό και συχνά περιθωριοποιημένο πολιτισμικό σώμα. Η εμφάνιση των φυλετικών διαχωρισμών προϋπέθετε τη σταδιακή εξάπλωση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής σε παγκόσμια κλίμακα, την επαφή διαφορετικών περιοχών του πλανήτη και τη μετακίνηση πληθυσμών προς τα ηγεμονικά κράτη της Ευρώπης και της Αμερικής, τουλάχιστον από τον 17ο αιώνα και μετά.

Οι αναφορές μας στην έννοια/κατηγορία φυλή έχουν ως ιστορική αφετηρία την Αμερική γιατί εκεί, λόγω της εκτεταμένης δουλείας, πρωτομπήκε σε εφαρμογή η κατηγοριοποίηση με βάση τη ράτσα.

Οι πρώτοι Αφρικανοί έφτασαν στην Αμερική στις αρχές του 17ου αιώνα. Ήταν δούλοι που μεταφέρθηκαν εκεί για να δουλέψουν σε Ευρωπαίους αποικιοκράτες αφέντες. Μπορεί να μας φαίνεται παράξενο αλλά, όταν έφτασαν εκεί, η έννοια της λευκότητας όπως την γνωρίζουμε σήμερα ήταν ανύπαρκτη. Πάλι κι εδώ, όπως στην περίπτωση του φύλου, θεωρούμε σημαντικό να τονίσουμε τον ρόλο του καπιταλιστικού κράτους στην παγίωση των φυλετικοποιημένων κοινωνικών σχέσεων μέσα από τη νομοθεσία.

Σημείο τομής για την κατασκευή της ιδέας της «λευκότητας» και ταυτόχρονα υποδειγματικό παράδειγμα διαφυλετικής αντίστασης, είναι η εξέγερση που έμεινε γνωστή ως «εξέγερση του Μπέικον».

Στις φυτείες βαμβακιού και καπνού στην Virginia και στο Maryland του 17ου αιώνα, που ήταν κανονικές καπιταλιστικές επιχειρήσεις και απασχολούσαν αθροιστικά χιλιάδες έγχρωμους σκλάβους, η πτώση των τιμών του καπνού στην αγορά οδήγησε τους ιδιοκτήτες σε μια σειρά από ενέργειες που στόχο είχαν να παρατείνουν τα συμβόλαια της ανελεύθερης εργασίας, αφού δεν ήταν εξ αρχής δεδομένο ότι θα παρέμενε κανείς εφ' όρου ζωής σκλάβος. Μάλιστα δεν ήταν δεδομένο ότι μόνο οι έγχρωμοι ήταν σκλάβοι — πολλοί σκλάβοι ήταν Ιρλανδοί (και όχι μόνο). Συνήθως όμως δεν ήταν Ινδιάνοι γιατί αυτοί δεν ανέχονταν να υποβιβαστούν σε μια τέτοια κατάσταση.

Αυτές οι αλλαγές οδήγησαν στο ξέσπασμα μιας εξέγερσης όπου χιλιάδες εργάτες (συμπεριλαμβανομένων των δούλων, είτε είχαν συμβόλαια δουλείας εφ' όρου ζωής είτε όχι), τόσο αφρικανικής όσο και ευρωπαϊκής καταγωγής, ενώθηκαν σε έναν στρατό που κινήθηκε ενάντια στους ιδιοκτήτες των φυτειών. Τελικά, οι τελευταίοι εκδιώχθηκαν από την ενδοχώρα και η πρωτεύουσα της περιοχής, το Jamestown, κήκε ολοσχερώς. Η άρχουσα τάξη τιμώρησε τους Αφρικανούς εμφανώς σκληρότερα από τους Ευρωπαίους και εισηγήθηκε στο κράτος μια σειρά νομοθετημάτων που εισήγαγαν την έννοια της λευκής φυλής στα νομικά κείμενα, προκειμένου να διασπάσει το κοινό μέτωπο των εργατών. Θυμηθείτε εδώ ότι προσπαθούμε να αναδείξουμε πώς τα αφεντικά με διάυλο το κράτος επιβάλλουν την έννοια της φυλής, την έννοια της λευκότητας και τα λεγόμενα προνόμια. Οι νόμοι που εξύψωσαν τη «λευκότητα» εκδόθηκαν το 1705 και το 1723 και προέβλεπαν:

- Την απαγόρευση αυτοάμυνας ενός μη λευκού απέναντι σε έναν λευκό
- Το δικαίωμα ενός λευκού να βιάσει μια μη-λευκή γυναίκα
- Την απαγόρευση του γάμου μεταξύ λευκών και μη-λευκών
- Την απαγόρευση της ψήφου και τους περιορισμούς στην ιδιοκτησία των μη-λευκών

Σύμφωνα με τον υπέρμαχο των πολιτικών δικαιωμάτων DuBois, ακόμα και μετά την κατάργηση της δουλείας, ο ρατσισμός υπερίσχυε της διαφυλετικής εργατικής αλληλεγγύης μέσω του λεγόμενου «ψυχολογικού μισθού» που εξασφάλιζε κάποιες παραχωρήσεις στους λευκούς εργάτες ώστε να νιώσουν ανώτεροι από τους μη λευκούς και έτσι να διαιρεθούν όλοι με έναν στρατηγικό τρόπο. Η θεωρία της ράτσας συμπληρώθηκε από μια προσεκτικά σχεδιασμένη μέθοδο που διαιρούσε λευκούς και μαύρους εργάτες.

Η διαίρεση και η φυλετική ιεράρχηση της εργασιακής δύναμης είναι μια διαδικασία που συνεχίζεται και στηρίζεται, βέβαια, όχι μόνο στη βάση βιολογικών διαφορών όπως το χρώμα, αλλά και στη βάση παραγόντων ανεξάρτητων των φαινοτυπικών χαρακτηριστικών: π.χ. θρησκεία, πολιτισμικά χαρακτηριστικά, εθνικότητα. Με αυτή την έννοια μαύρος δεν είναι μόνο ο Αφροαμερικανός αλλά και ο Ιρλανδός του 17ου αιώνα ή ο Έλληνας των αρχών του 20ου αιώνα στην Αμερική. Όμοια δηλαδή με τον Αλβανό εργάτη/τρια των τελευταίων δεκαετιών στην Ελλάδα. Η φυλή δεν αποτελεί πάγια κατάσταση. Οι Ιρλανδοί π.χ. για διάφορους

λόγους (συμπεριλαμβανομένων των ίδιων των αντιστάσεων τους), έγιναν με τον καιρό κομμάτι της λευκής φυλής.

Γίνεται εμφανές ότι αντιμετωπίζουμε τη φυλή, όπως και το φύλο, αντι-ουσιοκρατικά. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι η φυλή είναι κάτι που μπορείς απλά να επιλέξεις. Πέρα από τους διαχωρισμούς που η σχέση φυλή επιβάλλει στην τάξη μας, ταυτόχρονα επικαθορίζει τη συμπεριφορά μας, περιορίζει τη δημιουργική μας δραστηριότητα και συνυφαίνει για τον καθένα μας ένα φετιχοποιημένο κοινωνικό στάτους. Λέμε φετιχοποιημένο με την έννοια ότι εμφανίζεται ως κάτι φυσικό, σαν να προκύπτει αυτοματικά από τα ιδιαίτερα σωματικά μας χαρακτηριστικά και όχι σαν να επιβάλλεται από την ιεραρχική καπιταλιστική συνθήκη, όπως συμβαίνει στην πραγματικότητα.

Οι φυλετικοποιημένες κοινωνικές σχέσεις επιβάλλονται και αναπαράγονται μέσα στους θεσμούς, από το σχολείο και την οικογένεια, μέχρι την αγορά εργασίας, το δικαστικό σύστημα κλπ. Αυτό δεν σημαίνει ότι το σημερινό καπιταλιστικό κράτος είναι ρατσιστικό –κρατάμε αποστάσεις από μια τέτοια θέση που είναι κυρίαρχη στον αντιεξουσιαστικό χώρο–, τουλάχιστον όχι πια με όρους φυλετικής ιεράρχησης των ανθρώπων στη βάση βιολογικών χαρακτηριστικών (όπως π.χ. έκανε το ναζιστικό κράτος). Οι νόμοι είναι κοινοί για όλους τους πολίτες ενός δημοκρατικού κράτους και μάλιστα συχνά ποινικοποιούν τη ρατσιστική αντιμετώπιση άλλων ανθρώπων (βλ. π.χ. τον αντιρατσιστικό νόμο στην Ελλάδα). Ακόμα και στην περίπτωση που δεν είσαι καν πολίτης της χώρας στην οποία ζεις, το καθεστώς του παράνομου δεν σου επιβάλλεται επειδή είσαι π.χ. μουσουλμάνος, αλλά επειδή εισήλθες χωρίς άδεια από άλλη χώρα. Ταυτόχρονα όμως, οι νόμοι είναι φτιαγμένοι για να διασφαλίζουν την απρόσκοπτη συσσώρευση κεφαλαίου, δηλαδή είναι συνυφασμένοι με τη διαιώνιση συνθηκών όπως η διάκριση χειρωνακτικής-πνευματικής εργασίας, η ανισομερής ανάπτυξη, οι πόλεμοι, οι εξοβελισμοί πληθυσμών, οι αποκλεισμοί τους από την παραγωγή για μεγάλη διάρκεια (παλιότερα είχαμε και τη δουλεία και την αποικιοκρατία), πράγμα που συνεπάγεται τη διαχείριση της εργατικής τάξης μέσω διαχωρισμών. Να επισημάνουμε εδώ πως όταν μιλάμε για ρατσισμό στη συγκεκριμένη εκδήλωση, δεν αναφερόμαστε στον κοινωνικό ρατσισμό αλλά στο ζήτημα της φυλής, των φυλετικών διαχωρισμών και διακρίσεων.

Όσο για τη θέση που βαφτίζει το κράτος ρατσιστικό, αντιμετωπίζει τη φυλή σαν να παράγεται από τα ιδεολογικά κίνητρα κάποιων κολλημένων συντηρητικών ή σαν ο ρατσισμός να αφορά ένα καλοστημένο κρατικό πλάνο. Κι όμως το κράτος αφήνει (και στην περίπτωση της Ελλάδας άφησε) χώρο για μια φιλανθρωπικού τύπου διαχείριση της φυλής, δηλαδή μια διαφορετική στρατηγική απαξίωσης της εργασιακής δύναμης, συνδυασμένη μάλιστα με αντιρατσιστική ρητορική. Έτσι, η κρατική διαχείριση της μαζικής μεταναστευτικής εισόδου από τα μέσα του 2015 και μετά και μέχρι τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας την άνοιξη του 2016 πλασαρίστηκε από την αριστερά του κεφαλαίου ως αντιρατσιστική «αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης». Η κυβέρνηση του Σύριζα έπαιξε το χαρτί του αντιρατσισμού, οργάνωσε κεντρικά την εθελοντική προσφορά βοή-

θειας απέναντι στους πρόσφυγες και επέτρεψε τη μαζική διέλευσή τους από τα σύνορα, απαλλασσόμενη έτσι από τον κύριο όγκο της ανεπιθύμητης, πλεονάζουσας στην Ελλάδα μεταναστευτικής εργασιακής δύναμης. Στη συνέχεια, μετά τη συμφωνία της ΕΕ με την Τουρκία και τον κάθετο διαχωρισμό μεταξύ των προσφύγων/μεταναστών στην Ελλάδα ανάμεσα σε όσους είναι παγιδευμένοι στην ηπειρωτική χώρα και εκείνους που είναι έγκλειστοι στα ελληνικά νησιά, ο κρατικός αντιρατσισμός τροποποιήθηκε και προσαρμόστηκε σε μια μισο-ενταξιακή/μισο-γκετοποιητική πολιτική διαχείρισης ενός παγιδευμένου, περιττού για το κεφάλαιο και ως επί το πλείστον διαχωρισμένου πληθυσμού από τη μια και μια ξεκάθαρα κατασταλτική πολιτική από την άλλη για όσους εγκληματοποιεί παρουσιάζοντάς τους ως παράνομους.

Αν και οι φυλετικές ιεραρχίες, όπως και στην περίπτωση του φύλου, αναπαράγονται συχνά κι από τους ίδιους τους εργάτες, σε κάθε περίπτωση η φυλή πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια συνθήκη που εναντιώνεται στα συλλογικά συμφέροντα της εργατικής τάξης, συμπεριλαμβανομένων των «λευκών» εργατών, ακόμα κι αν αυτοί φαίνεται ότι επωφελούνται μερικώς της κατάστασης. Αυτό δεν το γνωρίζουμε μόνο εμπειρικά ή ιστορικά· η υπονόμηση των εργατικών συμφερόντων από τον ρατσισμό και τις διαιρέσεις έχει επιβεβαιωθεί και από έρευνες: τη δεκαετία του '70 έρευνα σε 40 μητροπολιτικά κέντρα στην Αμερική απέδειξε ότι όπου υπήρχαν μεγάλες εισοδηματικές αποκλίσεις μεταξύ μαύρων και λευκών (δηλαδή έντονος ρατσισμός), εκεί υπήρχαν και μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των λευκών (δηλαδή έντονες ταξικές αντιθέσεις).

Άλλωστε, είναι πάγια η τακτική των αφεντικών να δημιουργούν ευνοϊκότερες συνθήκες και προνόμια για ορισμένα τμήματα της εργατικής τάξης. Καταφέρνουν έτσι να τη διαιρούν και να διασφαλίζουν ότι δεν θα χάσουν τον έλεγχο στην εξασφάλιση της απρόσκοπτης κερδοφορίας των επιχειρήσεών τους (όπως γινόταν στις φυτείες της Αμερικής). Στον βαθμό που η εργατική τάξη επαναπαύεται με αυτή την αλλοτριωτική συνθήκη, όσο αποκρύπτει τις ιδιαίτερες καταπιέσεις και τις εσωτερικές ιεραρχίες της και όσο δεν επιχειρεί να τις αρνηθεί, είναι συνυπεύθυνη για αυτήν την κατάσταση. Το ίδιο ισχύει και για το ευρωπαϊκό παραδοσιακό εργατικό κίνημα και τα σοσιαλιστικά/κομμουνιστικά κόμματα του παρελθόντος: δεν τα κατηγορούμε ότι έδιναν –όταν έδιναν– προτεραιότητα στην τάξη αντί για τη φυλή· λέμε το ακριβώς αντίθετο: έδιναν προτεραιότητα στη [λευκή] φυλή και όχι στην [πολυεθνική εργατική] τάξη και στις ιδιαίτερες εμπειρίες των επιμέρους κομματιών που τη συγκροτούν. Το ίδιο ισχύει και για τα συνδικάτα μεταναστών που οργανώνονται πάνω σε μια εθνοτική βάση ή για τον μαύρο εθνικισμό που οδηγεί σε αντίστροφο ρατσισμό.

Η συγκεκριμένη εκδήλωση, και η συνέλευσή μας γενικότερα, κινείται στον αντίποδα αυτής της τάσης. Δεν στηριζόμαστε όμως σε μια ουτοπική ελπίδα για συνάντηση των προλεταριακών υποκειμένων σε έναν αφηρημένο εξεγερσιακό χωρόχρονο, αλλά αντλούμε δύναμη και γνώση από τους ίδιους τους αγώνες, όπου κάτι τέτοιο συνέβη στο παρελθόν: από την εξέγερση του Μπέικον, τους αγώνες στα τέλη του 19ου αιώνα στην Αμερική με τους λευκούς να αντιστέκονται στα

σχέδια των εμπόρων-ιδιοκτητών να εμποδίσουν τους μαύρους να ψηφίζουν, τους διαφυλετικούς συνδικαλιστικούς αγώνες της δεκαετίας του 1930, τις ορμητικές χειραφετητικές αντιστάσεις της δεκαετίας του 1960 κλπ. Ο σύντροφος **Ν.** στη συνέχεια θα αναφερθεί στην έννοια της **τάξης**.

Ν (Συνέλευση Εργαζομένων και Ανέργων από την πλ. Συντάγματος):

Πώς ορίζουμε την **τάξη**; Όπως είπαμε και πριν, η τάξη δεν ορίζεται μονάχα σαν μια οικονομική καταπίεση αλλά και σαν μια αλλοτριωμένη κοινωνική σχέση που περιορίζει το άτομο από το να πράξει αυτόνομα κατά τη θέλησή του, στα πλαίσια μιας ολόπλευρης κοινωνικής δραστηριότητας – το ίδιο ισχύει για όλες τις ταυτότητες άλλωστε.

Η ανταγωνιστική αυτή κοινωνική σχέση που ορίζεται από τη συγκρουσιακή διαδικασία της εκμετάλλευσης και της αλλοτρίωσης, βασίζεται στην κυρίαρχη σχέση εξουσίας, δηλαδή την μισθωτή σχέση. Με τη γενίκευσή της, η καταπίεση της εργατικής τάξης γίνεται μια παγκόσμια συνθήκη, γίνεται καθολική. Ο καπιταλισμός γίνεται παγκόσμιο οικονομικό σύστημα και όλοι οι άνθρωποι καθορίζονται από την κοινωνική αυτή σχέση, τη μισθωτή, ανεξάρτητα από το φύλο, τη φυλή, την ηλικία τους, το έθνος τους, ακόμα κι αν είναι άνεργοι. Δημιούργημα του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος, η κατηγορία του προλεταριάτου εμφανίζεται ως ένα σύνολο μισθωτών αλλά και άμισθων εργασιακών δυνάμεων που οργανώνεται

μέσα στο συνολικό κύκλωμα του κεφαλαίου. Κάθε άλλο παρά ενιαίο, το προλεταριάτο συγκροτείται μέσω ιεραρχιών και διαιρέσεων στο πλαίσιο του καπιταλιστικού καταμερισμού της εργασίας. Οι διαιρέσεις συνεπώς εντός της τάξης είναι άπειρες αφού το να είσαι εργάτρια σε αναζήτηση ή διατήρηση μιας θέσης εργασίας σημαίνει να έχεις μια ανταγωνιστική σχέση με όλα τα άλλα μέλη της τάξης. Οι διαιρέσεις, που είναι υπαρκτές και υλικές, εμφανίζονται με τη μορφή που μπορούν ιστορικά να πάρουν. Μέσα στην τάξη συνεπώς θα βρούμε να εμπεριέχονται όλες οι καταπιεσμένες ταυτότητες. Μέσα στην τάξη θα συναντήσουμε, λοιπόν, τις κατηγορίες της φυλής και του φύλου, που αν και φαινομενικά είναι διαχωρισμένες από αυτήν, στην πραγματικότητα αποτελούν μορφές ύπαρξής της.

Είναι ευνόητο από τα παραπάνω ότι για μας το προλεταριάτο δεν ταυτίζεται με συγκεκριμένα κομμάτια του, π.χ. τη βιομηχανική εργατική τάξη. Το προλεταριάτο δεν μπορεί να συμπυκνωθεί στην καρικατούρα του μεροκαματιάρη άντρα

που κάθε μέρα πάει στο εργοστάσιο και κοπιάζει και ούτε είναι οι πιο φτωχοί και πιο καταπιεσμένοι. Η ανάλυσή μας για την τάξη δεν γίνεται από την σκοπιά μιας μίζερης μοραλιστικής άποψης περί κάποιας άδικης επιμέρους καταπίεσης ούτε από τη σκοπιά κάποιας εργατίστικης πολιτικής ταυτότητας. Το προλεταριάτο είναι ο συνεργατικός πόλος στην κοινωνική σχέση κεφάλαιο που μεσολαβεί τη διαδικασία της αξιοποίησης και αποσπάται από αυτόν υπεραξία μέσω της μισθωτής εργασίας. Κι αυτή είναι η ιδιαίτερη θέση της τάξης που την καθιστά δυνητικά κάτι πέρα από απλώς έναν κοινό τόπο καταπίεσης των υποκειμένων: η συνεργατική της ύπαρξη είναι η πηγή της δύναμής της. Συγκροτείται όμως ως τάξη μόνο μέσα από την ταξική πάλη, μέσα από τους αγώνες της, αρνούμενη επί τω έργω την καπιταλιστική μορφή της συνεργασίας, την εκμετάλλευση και την αλλοτρίωση που υφίσταται εντός της καπιταλιστικής σχέσης, άρα αρνούμενη τον ίδιο της τον εαυτό. Μέσα από την προσπάθειά τους να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους, οι προλετάριοι έρχονται σε επικοινωνία και συνεργασία με άλλους προλετάριους μέσα στον αγώνα: σε αυτό το κοινό πεδίο είναι δυνατή η υπέρβαση των διαχωρισμών, των ταυτοτήτων και των ρόλων που συνεχώς αναπαράγονται μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα σχέσεων. Η διάλυση των ταυτοτήτων, το ξεπέρασμα των γκέτο και η πραγμάτωση μιας νέας μορφής κοινωνικότητας δεν θα γίνει, ωστόσο, αφηρημένα στο όνομα μιας πλαστής «ενότητας» ή «ολότητας», αν δεν αναγνωριστεί έμπρακτα η αυτονομία των διαφορετικών υποκειμένων στον τρόπο που βιώνουν και αντιμάχονται την καπιταλιστική σχέση. Κι ενώ αυτό μπορεί να σημαίνει μια καθημερινή μάχη ενάντια σε σεξιστικές και ρατσιστικές πρακτικές και διαιρέσεις, από την άλλη μια ρηχή αντισεξιστική και αντιρατσιστική καταγγελιολογία θα αφήνει πάντα άθικτες τις υλικές προϋποθέσεις αναπαραγωγής τους.

Τώρα θα δώσουμε το λόγο στους **AWW** οι οποίοι άλλαξαν λίγο την αρχική τους παρουσίαση και θέλουν να δώσουν κάποια πρακτικά περισσότερα παραδείγματα για το πώς οι ίδιοι αντιμετωπίζουν αυτούς τους διαχωρισμούς. Βρίσκουμε πολύ ενδιαφέρον ότι η συγκεκριμένη ομάδα δεν βλέπει τις κατηγορίες φύλο, φυλή κλπ. μέσα σε ένα αφηρημένο πλαίσιο ιδεών αλλά πρακτικά και εξετάζει κατά πόσο η θεωρία της διαθεματικότητας μας βοηθάει ή όχι στην κατανόηση και το ξεπέρασμα των διαιρέσεων όπως ανακύπτουν μέσα στους ταξικούς αγώνες και τις αντιφάσεις τους.

